

Vicepresidència Primera i Conselleria de Cultura i Esport

DECRET 26/2024, del Consell, pel qual es declara bé d'interès cultural, amb categoria de monument, l'Alt Forn número 2 de la siderúrgica del Port de Sagunt, al municipi de Sagunt. [2024/1771]

PREÀMBUL

I. L'article 49.1.5^o de l'Estatut d'Autonomia de la Comunitat Valenciana estableix la competència exclusiva de la Generalitat en matèria de «patrimoni històric, artístic, monumental, arquitectònic arqueològic i científic, sense perjudici del que disposa el número 28 de l'apartat 1 de l'article 149 de la Constitució Espanyola». Així mateix, l'article 26.2 de Llei 4/1998, d'11 de juny, de la Generalitat, del patrimoni cultural valencià, disposa que la declaració d'un bé d'interès cultural es farà mitjançant un decret del Consell, a proposta de la conselleria competent en matèria de cultura. Tot això sense perjudici de les competències que l'article 6 de la Llei 16/1985, de 25 de juny, del patrimoni històric espanyol, reserva a l'Administració general de l'Estat.

L'Alt Forn número 2 de la siderúrgica del Port de Sagunt és una realització arquitectònica o d'enginyeria i obra d'escultura colossal, i és, per la seua naturalesa, part i representació del patrimoni industrial valencià. Per tant, és necessari tutelar-lo com a bé d'interès cultural amb la categoria de monument, figura que, segons els criteris tècnics que s'acaben d'expressar, s'adequa millor a la particularitat i excepcionalitat dels seus valors. Este enclavament constituïx una manifestació singularíssima, la qual cosa imposa el seu màxim reconeixement en l'àmbit patrimonial, que és l'objectiu del present decret declaratiu, en el qual s'estableix la normativa per a la protecció d'este immoble i el seu entorn, de manera que se'n preserve la integritat, se n'assenyalen els valors i es delimita literalment i gràficament l'entorn al qual s'associa la seua percepció, la qual cosa desembocarà en la més eficaç tutela del patrimoni excepcional que incorpora.

II. Per la Resolució de 2 de novembre de 2020 (DOGV 8949, 11.11.2020), de la Conselleria d'Educació, Cultura, i Esport, es va incoar un expedient per a declarar bé d'interès cultural, amb la categoria de monument, l'Alt Forn número 2 de la siderúrgica de Port de Sagunt, i se sotmeté l'expedient incoat a tràmit d'informació pública. Tenint en compte el transcurs del termini legal de vint mesos des que degué ser resolt el procediment, de conformitat amb el que es disposa en l'article 27.7 de la Llei 4/1998, d'11 de juny, de la Generalitat, del patrimoni cultural valencià, es va produir la caducitat d'este, declarada per la Resolució de data 17 de novembre de 2022.

Mitjançant la Resolució de 13 de febrer de 2023 (DOGV 9535, 16.02.2023), de la Conselleria d'Educació, Cultura i Esport, es va acordar incoar de nou l'expedient per a declarar bé d'interès cultural, amb la categoria de monument, l'Alt Forn número 2 de la siderúrgica del Port de Sagunt, i es va sotmetre l'expedient incoat a tràmit d'informació pública, se'n determinaren els valors, es descrigueren i es delimitaren, així com els seus corresponents entorns de protecció, tot articulant la corresponent normativa protectora.

S'han complit tots els tràmits legalment preceptius d'acord amb les disposicions vigents.

III. Consta en l'expedient l'informe favorable a la declaració de bé d'interès cultural del Consell Valencià de Cultura i de la Universitat de València, que han prestat la seua conformitat a la proposta declarativa que se'ls ha elevat, de conformitat amb el que estableix l'article 27.5 de la Llei 4/1998, de la Generalitat.

Així mateix s'han obtingut de les conselleries afectades els informes exigits per l'article 43 de la Llei 5/1983, de 30 de desembre, de la Generalitat, del Consell, sense que s'hi haja formulat, per estes, cap al·legació. S'han formulat al·legacions en el tràmit d'informació pública i en el de l'audiència, a les quals s'ha donat resposta raonada.

IV. El present decret declaratiu s'adequa als principis de bona regulació establits en l'article 129 de la Llei 39/2015, de 30 d'octubre, del procediment administratiu comú de les administracions públiques, i s'ha acreditat la concurrència en esta iniciativa normativa dels principis de

Vicepresidencia Primera y Conselleria de Cultura y Deporte

DECRETO 26/2024, del Consell, por el que se declara bien de interés cultural, con categoría de monumento, el Alto Horno número 2 de la siderúrgica del Puerto de Sagunto, en el municipio de Sagunto. [2024/1771]

PREÁMBULO

I. El artículo 49.1.5.^o del Estatuto de Autonomía de la Comunitat Valenciana establece la competencia exclusiva de la Generalitat en materia de «patrimonio histórico, artístico, monumental, arquitectónico arqueológico y científico, sin perjuicio de lo que dispone el número 28 del apartado 1 del artículo 149 de la Constitución Española». Asimismo, el artículo 26.2 de Ley 4/1998, de 11 de junio, de la Generalitat, del patrimonio cultural valenciano, dispone que la declaración de un bien de interés cultural se hará mediante un decreto del Consell, a propuesta de la conselleria competente en materia de cultura. Todo ello sin perjuicio de las competencias que el artículo 6 de la Ley 16/1985, de 25 de junio, del patrimonio histórico español, reserva a la Administración general del Estado.

El Alto Horno número 2 de la siderúrgica del Puerto de Sagunto es una realización arquitectónica o de ingeniería y obra de escultura colosal, y es por su naturaleza, parte y representación del patrimonio industrial valenciano. Por lo tanto, es necesario tutelararlo como bien de interés cultural con la categoría de monumento, figura esta que, según los criterios técnicos que se acaban de expresar, se adecúa mejor a la particularidad y excepcionalidad de sus valores. Este enclave constituye una manifestación singularísima, lo que impone su máximo reconocimiento a nivel patrimonial, que es el objetivo del presente decreto declarativo, en el que se establece la normativa para la protección de este inmueble y su entorno, de forma que se preserve la integridad, señalando sus valores y delimitando literal y gráficamente el entorno al que se asocia su percepción, lo que desembocarà en la más eficaz tutela del patrimonio excepcional que incorpora.

II. Por la Resolución de 2 de noviembre de 2020 (DOGV 8949, 11.11.2020), de la Conselleria de Educación, Cultura, y Deporte, se incoó expediente para declarar bien de interés cultural, con la categoría de monumento, el Alto Horno número 2 de la siderúrgica de Puerto de Sagunto, y se sometió el expediente incoado a trámite de información pública. Habida cuenta del transcurso del plazo legal de veinte meses desde que debió ser resuelto el procedimiento, de conformidad con lo dispuesto en el artículo 27.7 de la Ley 4/1998, de 11 de junio, de la Generalitat, del patrimonio cultural valenciano, se produjo la caducidad de este, declarada por la Resolución de fecha 17 de noviembre de 2022.

Mediante la Resolución de 13 de febrero de 2023 (DOGV 9535, 16.02.2023), de la Conselleria de Educación, Cultura y Deporte, se acordó incoar de nuevo el expediente para declarar bienes de interés cultural, con la categoría de monumento, el Alto Horno número 2 de la siderúrgica del Puerto de Sagunto, y se sometió el expediente incoado a trámite de información pública, determinando sus valores, describiéndolos, delimitando los mismos y sus correspondientes entornos de protección, articulando la correspondiente normativa protectora.

Se han cumplido todos los trámites legalmente preceptivos de acuerdo con las disposiciones vigentes.

III. Consta en el expediente el informe favorable a la declaración de bien de interés cultural del Consell Valencià de Cultura y de la Universitat de València, que han prestado su conformidad a la propuesta declarativa que se les ha elevado, de conformidad con lo que establece el artículo 27.5 de la Ley 4/1998, de la Generalitat.

Asimismo se han recabado de las consellerias afectadas los informes exigidos por el artículo 43 de la Ley 5/1983, de 30 de diciembre, de la Generalitat, del Consell, sin que se haya formulado, por las mismas, alegación alguna. Se han formulado alegaciones en el trámite de información pública y en el de la audiencia a las que se ha dado respuesta razonada.

IV. El presente decreto declarativo se adecúa a los principios de buena regulación establecidos en el artículo 129 de la Ley 39/2015, de 30 de octubre, del procedimiento administrativo común de las administraciones públicas, habiéndose acreditado la concurrència en esta

necessitat, eficàcia, proporcionalitat, seguretat jurídica, transparència en el seu procés d'elaboració, i eficiència.

En compliment del principi de necessitat i eficàcia, l'Estatut d'Autonomia de la Comunitat Valenciana preceptua, en l'article 12, que la Generalitat vetllarà per la protecció i defensa de la identitat i els valors del poble valencià i el respecte a la seua diversitat i al seu patrimoni històric. En este sentit, els béns que incorporen valors monumentals en grau particularment significatiu, com han informat els servicis tècnics, han d'accedir a la condició de bé d'interés cultural amb la categoria de monument.

Tenint en compte les circumstàncies i singulars característiques que concorren en l'Alt Forn número 2 de la siderúrgica de Port de Sagunt, s'imposa el màxim reconeixement en l'àmbit patrimonial mitjançant la declaració com a bé d'interés cultural, de conformitat amb el mandat contingut en la Llei 4/1998, de la Generalitat.

En compliment del principi de proporcionalitat, el present decret declaratiu constituïx l'eina necessària i imprescindible per a la preservació, posada en valor i divulgació al màxim nivell de l'Alt Forn número 2 de la siderúrgica de Port de Sagunt.

En compliment del principi de seguretat jurídica, la present formalització tutelar i la normativa que s'hi estableix concilia l'obligada protecció a uns béns de destacadíssima significació patrimonial amb la definició precisa de l'estatut jurídic dels propietaris inclosos en els àmbits d'afecció dels béns declarats, les facultats dels quals es limiten en la mesura estrictament necessària per a preservar els valors culturals detectats i per a salvaguardar l'ambient paisatgístic al qual històricament s'associen en les preexistències que actualment el conformen.

En compliment del principi de transparència, per a potenciar la participació activa dels destinataris en l'elaboració de la present iniciativa normativa, s'ha notificat la iniciació de l'expedient als propietaris afectats, s'ha suscitat la intervenció activa dels ciutadans a través del tràmit d'informació pública, i s'ha concedit finalment audiència a l'Ajuntament de Sagunt, que no hi ha formulat al·legacions.

En compliment del principi d'eficiència, la present disposició reglamentària tan sols implementa el tràmit de la prèvia i preceptiva autorització administrativa de l'òrgan competent en matèria de cultura per a qualssevol actuacions de transcendència patrimonial que pretenguin realitzar-se en l'àmbit dels béns declarats i els seus entorns, únicament a l'efecte de salvaguardar-ne les preexistències, tal com apareixen descrites en el present decret declaratiu, en relació de causa a efecte, i no comporta cap càrrega per a l'Administració.

En virtut del que s'ha exposat, a iniciativa i proposta del vicepresident primer i conseller de Cultura i Esport, i de conformitat amb el que s'estableix en els articles 18.f i 28.c) de la Llei 5/1983, de 30 de desembre, de la Generalitat, del Consell, i la resta de normativa esmentada i aplicable, oït el Consell Jurídic Consultiu de la Comunitat Valenciana, i amb la deliberació prèvia del Consell en la reunió del dia 27 de febrer de 2024,

DECRETE

CAPÍTOL I.

Disposicions generals

Article 1. Objecte

El present decret té com a objecte declarar bé d'interés cultural, amb la categoria de monument, l'Alt Forn número 2 de la siderúrgica de Port de Sagunt.

Article 2. Règim general d'intervencions

1. De conformitat amb el que es disposa en l'article 35 de la Llei 4/1998, d'11 de juny, de la Generalitat, de patrimoni cultural valencià, qualsevol intervenció que afecte el monument requerirà la prèvia autorització de la conselleria competent en matèria de cultura. Esta autorització s'emetrà conforme amb els criteris establits en la present normativa, i per al que no s'hi preveu, mitjançant l'aplicació directa dels criteris contemplats en l'article 38 de la llei esmentada.

2. Les actuacions amb transcendència patrimonial que es pretenduen realitzar en l'entorn de protecció, requeriran l'autorització per part

iniciativa normativa de los principios de necesidad, eficacia, proporcionalidad, seguridad jurídica, transparencia en su proceso de elaboración, y eficiencia.

En cumplimiento del principio de necesidad y eficacia, el Estatuto de Autonomía de la Comunitat Valenciana preceptúa en su artículo 12 que la Generalitat velará por la protección y defensa de la identidad y los valores del pueblo valenciano y el respeto a su diversidad y a su patrimonio histórico. En este sentido, los bienes que incorporen valores monumentales en grado particularmente significativo, como han informado los servicios técnicos, deben acceder a la condición de bien de interés cultural con la categoría de monumento.

Teniendo en cuenta las circunstancias y singulares características que concurren en el Alto Horno número 2 de la siderúrgica de Puerto de Sagunto, se impone su máximo reconocimiento a nivel patrimonial mediante la declaración como bien de interés cultural, de conformidad con el mandato contenido en la Ley 4/1998, de la Generalitat.

En cumplimiento del principio de proporcionalidad, el presente decreto declarativo constituye la herramienta necesaria e imprescindible para la preservación, puesta en valor y divulgación al máximo nivel del Alto Horno número 2 de la siderúrgica de Puerto de Sagunto.

En cumplimiento del principio de seguridad jurídica, la presente formalización tutelar y la normativa que en la misma se establece, concilia la obligada protección a unos bienes de destacadísima significación patrimonial con la definición precisa del estatuto jurídico de los propietarios incluidos en los ámbitos de afección de los bienes declarados, cuyas facultades se limitan en la medida estrictamente necesaria para preservar los valores culturales detectados y para salvaguardar el ambiente paisajístico al que históricamente se asocian en las preexistencias que actualmente lo conforman.

En cumplimiento del principio de transparencia, para potenciar la participación activa de los destinatarios en la elaboración de la presente iniciativa normativa, se ha notificado la iniciación del expediente a los propietarios afectados, se ha suscitado la intervención activa de los ciudadanos a través del trámite de información pública y se ha conferido finalmente audiencia al Ayuntamiento de Sagunto, que no ha formulado alegaciones.

En cumplimiento del principio de eficiencia, la presente disposición reglamentaria tan solo implementa el trámite de la previa y preceptiva autorización administrativa del órgano competente en materia de cultura para cualesquiera actuaciones de transcendencia patrimonial que pretendan realizarse en el ámbito de los bienes declarados y sus entornos a los solos efectos de salvaguardar sus preexistencias, tal y como aparecen descritas en el presente decreto declarativo, en relación de causa a efecto, y no conlleva carga alguna para la Administración.

En virtud de lo expuesto, a iniciativa y propuesta del vicepresidente primero y conseller de Cultura y Deporte y de conformidad con lo establecido en los artículos 18.f) y 28.c) de la Ley 5/1983, de 30 de diciembre, de la Generalitat, del Consell y el resto de normativa referenciada y de aplicación, conforme con el Consell Jurídic Consultiu de la Comunitat Valenciana, y previa deliberación del Consell en su reunión del día 27 de febrero de 2024,

DECRETO

CAPÍTULO I

Disposiciones generales

Artículo 1. Objeto

El presente decreto tiene como objeto declarar bien de interés cultural, con la categoría de monumento, el Alto Horno número 2 de la siderúrgica de Puerto de Sagunto.

Artículo 2. Régimen general de intervenciones

1. De conformidad con lo dispuesto en el artículo 35 de la Ley 4/1998, de 11 de junio, de la Generalitat, de patrimonio cultural valenciano, cualquier intervención que afecte al monumento requerirá de la previa autorización de la conselleria competente en materia de cultura. Esta autorización se emitirá conforme a los criterios establecidos en la presente normativa, y en lo no contemplado en la misma, mediante la aplicación directa de los criterios contemplados en el artículo 38 de la citada ley.

2. Las actuaciones con transcendencia patrimonial que se pretendan realizar en el entorno de protección, requerirán de la autorización por

de la conselleria competent en matèria de cultura, fins a l'aprovació o la convalidació definitiva del corresponent pla especial de protecció. Les actuacions amb transcendència patrimonial inclouen les relatives a obres de nova planta, de demolició, d'ampliació d'edificis existents, i les que comporten l'alteració, canvi o substitució de l'estructura portant i del disseny exterior de l'immoble, incloses les cobertes, les façanes i els elements artístics i acabats ornamentals; també requeriran autorització les actuacions d'urbanització dels espais públics que sobrepassen la mera conservació o reposició, i la instal·lació d'elements publicitaris o d'antenes i dispositius de comunicació.

3. Totes les intervencions requeriran, perquè siguin autoritzades, la definició precisa del seu abast, amb la documentació tècnica que per la seua especificitat els corresponga, i amb la ubicació parcel·laria i el suport fotogràfic que permeten constatar la situació de partida i la seua transcendència patrimonial.

Article 3. Excepcions al règim general

1. Sense perjudici del que es disposa en l'article anterior, mitjançant un informe tècnic municipal motivat, es podrà derivar la no necessitat d'autorització prèvia en les actuacions que se situen fora del present marc normatiu per falta de transcendència patrimonial, com seria el cas de les obres i instal·lacions dirigides a la mera conservació, reparació general, així com equipament i decoració interior, dels edificis situats en l'entorn de protecció.

2. En estos casos, l'Ajuntament comunicarà a l'òrgan competent en matèria de protecció del patrimoni cultural de l'Administració de la Generalitat, en el termini de deu dies, la concessió de llicència municipal, i adjuntarà, en tot cas, l'informe tècnic que s'esmenta en el paràgraf anterior, un plànol d'ubicació i el suport fotogràfic que permeta constatar la situació de partida i la falta de transcendència patrimonial del que es pretén.

CAPÍTOL II

Normativa de protecció del monument i del seu entorn

Article 4. Paràmetres urbanístics en l'entorn de protecció: altura de cornisa

En les parcel·les de les illes 84323 i 85358, incloses en l'entorn de protecció, l'altura màxima de cornisa s'estableix en onze metres. L'altura de cornisa és la que es mesura fins a la intersecció que es forma entre la cara inferior del forjat del sostre de l'última planta i el pla de façana de l'edifici en eixa última planta. En cas de naus, la cara inferior del forjat del sostre equivaldrà a la cara inferior de la cintra o element portant de la coberta.

Article 5. Paràmetres urbanístics en l'entorn de protecció: usos permesos

Els usos permesos en estes parcel·les seran els que s'estableixen en les ordenances del parc industrial Inguinsa, a excepció d'estacions de servei. Els magatzems que desenvolupen la seua activitat a l'aire lliure, és a dir, directament sobre la parcel·la, hauran de preservar, mitjançant pantalles vegetals o altres elements, les vistes que produïsquen un impacte negatiu des de l'exterior.

Article 6. Paràmetres urbanístics en l'entorn de protecció: alineacions

Les edificacions que s'executen en les parcel·les 02, 03, 04 05 i 06 de l'illa 85358, i en les 04, 05, 06, 07, 08 i 09 de l'illa 84323, hauran de regular-se respecte de l'alineació de la façana de l'avinguda dels Alts Forns una distància de cinc metres.

Article 7. Paràmetres urbanístics en l'entorn de protecció: zona verda-espai lliure

El sòl de la parcel·la 84373 serà destinat a zona verda-espai lliure. No s'hi permetran construccions de cap mena. En el cas de destinar una zona d'esta parcel·la per a aparcaments vinculats a l'activitat de la nau de tallers generals, estos hauran d'estar separats d'estes naus i de l'edifici de l'alt forn un mínim de cinquanta metres, que es mesuraran des del perímetre de tots dos edificis.

parte de la conselleria competente en materia de cultura hasta la aprobación o convalidación definitiva del correspondiente plan especial de protección. Las actuaciones con transcendencia patrimonial incluyen las relativas a obras de nueva planta, de demolición, de ampliación de edificios existentes, y las que conlleven la alteración, cambio o sustitución de la estructura portante y del diseño exterior del inmueble, incluidas las cubiertas, las fachadas y los elementos artísticos y acabados ornamentales; también requerirán autorización las actuaciones de urbanización de los espacios públicos que sobrepassen su mera conservación o reposición, y la instalación de elementos publicitarios o de antenas y dispositivos de comunicación.

3. Todas las intervenciones requerirán, para su autorización, la definición precisa de su alcance, con la documentación técnica que por su especificidad les corresponda, y con la ubicación parcelaria y el apoyo fotográfico que permitan constatar la situación de partida y su transcendencia patrimonial.

Artículo 3. Excepciones al régimen general

1. Sin perjuicio de lo dispuesto en el artículo anterior, mediante informe técnico municipal motivado, se podrá derivar la no necesidad de autorización previa en las actuaciones que se sitúen fuera del presente marco normativo por falta de transcendencia patrimonial, como sería el caso de las obras e instalaciones dirigidas a la mera conservación, reparación general, así como equipamiento y decoración interior, de los edificios situados en el entorno de protección.

2. En estos casos, el Ayuntamiento comunicará al órgano competente en materia de protección del patrimonio cultural de la Administración de la Generalitat, en el plazo de diez días, la concesión de licencia municipal, y adjuntará, en todo caso, el informe técnico que se menciona en el párrafo anterior, un plano de ubicación y el apoyo fotográfico que permita constatar la situación de partida y la falta de transcendencia patrimonial de lo pretendido.

CAPÍTULO II

Normativa de protección del monumento y de su entorno

Artículo 4. Parámetros urbanísticos en el entorno de protección: altura de cornisa

En las parcelas de las manzanas 84323 y 85358, incluidas en el entorno de protección, la altura máxima de cornisa se establece en once metros. La altura de cornisa es la que se mide hasta la intersección que se forma entre la cara inferior del forjado del techo de la última planta y el plano de fachada del edificio en esa última planta. En caso de naves, la cara inferior del forjado del techo equivaldrá a la cara inferior de la cercha o elemento portante de la cubierta.

Artículo 5. Parámetros urbanísticos en el entorno de protección: usos permitidos

Los usos permitidos en estas parcelas serán los establecidos en las ordenanzas del parque industrial Inguinsa, a excepción de estaciones de servicio. Los almacenes que desarrollen su actividad al aire libre, es decir, directamente sobre la parcela, deberán preservar, mediante pantallas vegetales u otros elementos, las vistas que produzcan un impacto negativo desde el exterior.

Artículo 6. Parámetros urbanísticos en el entorno de protección: alineaciones

Las edificaciones que se ejecuten en las parcelas 02, 03, 04 05 y 06 de la manzana 85358, y en las 04, 05, 06, 07, 08 y 09 de la manzana 84323, deberán retranquearse respecto a la alineación de la fachada de la avenida de los Altos Hornos una distancia de cinco metros.

Artículo 7. Parámetros urbanísticos en el entorno de protección: zona verde-espacio libre

El suelo de la parcela 84373 será destinado a zona verde-espacio libre. No se permitirán en él construcciones de ningún tipo. En el caso de destinar una zona de esta parcela para aparcamientos vinculados a la actividad de la nave de talleres generales, estos deberán estar separados de estas naves y del edificio del alto horno un mínimo de cincuenta metros a medir desde el perímetro de ambos edificios.

S'haurà de minimitzar l'impacte d'este aparcament mitjançant la utilització d'elements de mobiliari urbà o de vegetació i fragmentant la superfície dedicada als vehicles, amb un adequat disseny de l'espai de la parcel·la, de manera que es puguin integrar els recorreguts per als vianants, les zones lliures i les zones d'aparcament.

Article 8. Activitats no permeses

1. Queda proscriu la introducció d'anuncis o publicitat exterior (excepte cartells informatius dels noms i activitats dels edificis) en qualsevol de les seues accepcions, que irrompa en l'escena urbana de l'àmbit protegit, excepte les relacionades amb activitats culturals o esdeveniments festius que, de manera ocasional, reversible i per temps limitat, sol·liciten i obtinguen autorització expressa de la conselleria competent en matèria de cultura.

S'entén també com a publicitat exterior la instal·lació d'elements lluminosos, visuals o amb projecció d'imatges amb incidència directa sobre l'espai públic de l'àmbit.

2. La col·locació dels indicadors i dels rètols d'establiments que siguin identificatius de les marques corporatives i de l'activitat que s'hi desenvolupa només serà possible als edificis on estiga situada l'esmentada activitat, i exigirà l'obtenció de la preceptiva llicència municipal, prèvia presentació del corresponent projecte tècnic en el qual es definisca perfectament la seua inclusió en l'edifici i es justifique la proposta amb vista a garantir la seua integració harmònica en aquell i en el paisatge del conjunt.

Estos cartells hauran de complir les següents condicions: hauran d'estar col·locats en el pla de façana, sense precisar per a això la implantació d'estructures autònomes portants per a la seua subjecció i estabilitat, i hauran de tindre una dimensió lineal i superficial inferior al 30 % de l'extensió lineal de la seua façana i de la superfície d'esta, exclosa la superfície dels buits. El color del fons dels cartells haurà de ser el mateix que el de la façana de les edificacions on s'implanten, o bé implantar-se les lletres dels rètols, cadascuna com a element independent, directament sobre el pla de façana.

Article 9. Infraestructures

Les noves infraestructures, com a aprovisionament d'aigua, subministrament elèctric, telefonia, etc., hauran de ser enterrades i no afectaran el paisatge ni les façanes dels immobles protegits i del seu entorn de protecció.

Article 10. Béns de rellevància local

El règim d'intervencions en els béns de rellevància local indicats en l'apartat 4.2 de l'annex I serà, fins que no s'inclouen en el Catàleg de béns i espais protegits amb esta expressa tipificació protectora, i este no reba la pertinent validació patrimonial, el que s'estableix amb caràcter transitori en l'article 10 del Decret 62/2011, del Consell, pel qual es regula el procediment de declaració i el règim de protecció dels béns de rellevància local, i les mesures protectores d'este decret.

Article 11. Pla especial de protecció

Esta normativa és transitòria fins a l'aprovació del preceptiu pla especial de protecció previst en l'article 34.2 de la Llei 4/1998 d'11 de juny, de la Generalitat, del patrimoni cultural valencià, per als entorns de protecció dels monuments, i que este obtinga validació patrimonial.

DISPOSICIONS ADICIONALS

Primera. Inscripció en l'Inventari general del patrimoni cultural valencià

La present declaració de bé d'interés cultural, amb la categoria de monument, a favor de l'Alt Forn número 2 de la siderúrgica de Port de Sagunt, s'inscriurà en la secció primera de l'Inventari general del patrimoni cultural valencià i en el Registre general de béns d'interés cultural, dependent de l'Administració general de l'Estat.

Se deberá minimizar el impacto de este aparcamiento mediante la utilización de elementos de mobiliario urbano o de vegetación y fragmentando la superficie dedicada a los vehículos, con un adecuado diseño del espacio de la parcela, de manera que se puedan integrar los recorridos peatonales, las zonas libres y las zonas de aparcamiento.

Artículo 8. Actividades no permitidas

1. Queda proscriu la introducción de anuncios o publicidad exterior (excepto carteles informativos de los nombres y actividades de los edificios) en cualquiera de sus acepciones, que irrumpa en la escena urbana del ámbito protegido, salvo las relacionadas con actividades culturales o eventos festivos que, de manera ocasional, reversible y por tiempo limitado, soliciten y obtengan autorización expresa de la conselleria competente en materia de cultura.

Se entiende también como publicidad exterior la instalación de elementos luminosos, visuales o con proyección de imágenes con incidencia directa sobre el espacio público del ámbito.

2. La colocación de los indicadores y de los rótulos de establecimientos que sean identificativos de las marcas corporativas y de la actividad que en ellos se desarrolla solo será posible en los edificios donde esté ubicada la mencionada actividad, y exigirá la obtención de la preceptiva licencia municipal, previa presentación del correspondiente proyecto técnico en el que se defina perfectamente su inclusión en el edificio y se justifique la propuesta en orden a garantizar su integración armónica en el mismo y en el paisaje del conjunto.

Estos carteles tendrán que cumplir las siguientes condiciones: deberán estar colocados en el plano de fachada, sin precisar para ello de la implantación de estructuras autónomas portantes para su sujeción y estabilidad, y deberán tener una dimensión lineal y superficial inferior al 30 % de la extensión lineal de su fachada y de la superficie de esta, excluida la superficie de los huecos. El color del fondo de los carteles deberá ser el mismo que el de la fachada de las edificaciones donde se implantan, o bien implantarse las letras de los rótulos, cada una como elemento independiente, directamente sobre el plano de fachada.

Artículo 9. Infraestructuras

Las nuevas infraestructuras, como aprovisionamiento de agua, suministro eléctrico, telefonia, etc., deberán ser enterradas, sin afectar al paisaje ni a las fachadas de los inmuebles protegidos y su entorno de protección.

Artículo 10. Bienes de relevancia local

El régimen de intervenciones en los bienes de relevancia local relacionados en el apartado 4.2 del anexo I, será, hasta tanto no se incluyan en el Catálogo de bienes y espacios protegidos con esta expresa tipificación protectora, y este no reciba la pertinente validación patrimonial, lo establecido con carácter transitorio en el artículo 10 del Decreto 62/2011, del Consell, por el que se regula el procedimiento de declaración y el régimen de protección de los bienes de relevancia local, y las medidas protectoras de este decreto.

Artículo 11. Plan especial de protección

Esta normativa es transitoria hasta la aprobación del preceptivo plan especial de protección previsto en el artículo 34.2 de la Ley 4/1998, de 11 de junio, de la Generalitat, del patrimonio cultural valenciano, para los entornos de protección de los monumentos, y que este alcance validación patrimonial.

DISPOSICIONES ADICIONALES

Primera. Inscripción en el Inventario general del patrimonio cultural valenciano

La presente declaración de bien de interés cultural, con la categoría de monumento, a favor del Alto Horno número 2 de la siderúrgica de Puerto de Sagunto, se inscribirán en la sección primera del Inventario general del patrimonio cultural valenciano y en el Registro general de bienes de interés cultural, dependiente de la Administración general del Estado.

Segona. Absència d'incidència en la despesa pública de la present disposició

La implementació i el posterior desplegament del present decret no podran tindre incidència en la dotació de cap capítol de despesa assignada a la conselleria competent en matèria de cultura, i en tot cas haurà de ser atesa amb els mitjans personals i materials de la conselleria competent per raó de la matèria.

DISPOSICIONS FINALS

Primera. Entrada en vigor

El present decret es publicarà en el *Boletín Oficial del Estado* i entrarà en vigor l'endemà de la publicació en el *Diari Oficial de la Generalitat Valenciana*.

Segona. Pla especial de protecció

D'acord amb el que es disposa en els articles 34.2 i 39.4 de la Llei 4/1998, de la Generalitat, el Pla especial de protecció dels béns d'interès cultural haurà d'aprovar-se en el termini d'un any des de la publicació de la present declaració.

València, 27 de febrer de 2024

El president de la Generalitat,
CARLOS MAZÓN GUIXOTEl vicepresident primer i conseller de Cultura i Esport,
VICENTE BARRERA SIMÓ

ANNEX I

Dades i valors del bé objecte de la declaració

1. Denominació

Alt Forn número 2 de la siderúrgica del Port de Sagunt

2. Localització

Comunitat autònoma: Comunitat Valenciana

Província: València

Municipi: Sagunt

3. Descripció i dades històriques

3.1. Cronologia

(basat principalment en el quadern de memòria històrica *Patrimoni minero-siderúrgico Puerto de Sagunto 1900-1986*)

L'any 1902 es crea un nou nucli poblacional al terme municipal de Sagunt, a la vora de la mar, a conseqüència de la implantació d'una nova empresa promoguda per dos empresaris bascos, Ramón de la Sota i Luis María Aznar. Apareix així un enclavament portuari i industrial, a 6 km de Sagunt, al costat de la platja i enmig d'una zona de camps, que va atraure nombrosos treballadors i que ha perdurat al llarg del temps.

Estos dos empresaris van aprofitar l'existència d'unes mines de ferro situades a Ojos Negros (Terol), a 204 km de la mar, van construir una línia de ferrocarril per a portar el mineral des d'Ojos Negros fins a Sagunt, i en esta última població van construir un port per a exportar el ferro per via marítima.

El port nou va començar el trànsit marítim en 1907. El projecte de la «fàbrica de ferros» es va encarregar a l'enginyer estatunidenc Frank Roberts, que va dissenyar una siderúrgica amb quatre forns alts, dels quals només se n'arribarien a instal·lar tres. Primer s'hi va instal·lar la Compañía Minera de Sierra Menera (CMSM), que va ser l'empresa encarregada de construir un embarcador, magatzems per a compactar el mineral i la línia fèrria d'unió entre este port i les mines de mineral. Posteriorment, en 1917, els mateixos promotors van fundar la Compañía Siderúrgica del Mediterráneo. En anys successius, esta empresa va canviar de nom i de propietaris: en 1940 va passar a ser Altos Hornos de Vizcaya Fábrica Sagunto, i en 1974, es va convertir en Altos Hornos del Mediterráneo.

En els anys setanta, i a causa de la crisi mundial, va començar una lenta agonia de la fàbrica, la qual desencadenaria finalment en els anys huitanta en el tancament definitiu de l'empresa minero-siderúrgica, tant per raons econòmiques com polítiques.

Segunda. Ausencia de incidencia en el gasto público de la presente disposición

La implementación y posterior desarrollo del presente decreto no podrá tener incidencia alguna en la dotación de todos y cada uno de los capítulos de gasto asignada a la conselleria competente en materia de cultura, y en todo caso deberá ser atendido con los medios personales y materiales de la conselleria competente por razón de la materia.

DISPOSICIONES FINALES

Primera. Entrada en vigor

El presente decreto se publicará en el *Boletín Oficial del Estado* y entrará en vigor el día siguiente al de su publicación en el *Diari Oficial de la Generalitat Valenciana*.

Segunda. Plan especial de protección

De acuerdo con lo dispuesto en los artículos 34.2 y 39.4 de la Ley 4/1998, de la Generalitat, el Plan especial de protección de los bienes de interés cultural deberá aprobarse en el plazo de un año desde la publicación de la presente declaración.

València, 27 de febrero de 2024

El president de la Generalitat,
CARLOS MAZÓN GUIXOTEl vicepresidente primero y conseller de Cultura y Deporte,
VICENTE BARRERA SIMÓ

ANEXO I

Datos y valores del bien objeto de la declaración

1. Denominación

Alto Horno número 2 de la siderúrgica del Puerto de Sagunto

2. Localización

Comunidad autónoma: Comunitat Valenciana

Província: Valencia

Municipio: Sagunto

3. Descripción y datos históricos

3.1. Cronología

(basado principalmente en el cuaderno de memoria histórica *Patrimoni minero-siderúrgico Puerto de Sagunto 1900-1986*)

En el año 1902 se crea un nuevo núcleo poblacional en el término municipal de Sagunto, a orillas del mar, a consecuencia de la implantación de una nueva empresa promovida por dos empresarios vascos, Ramón de la Sota y Luis María Aznar. Aparece así un enclave portuario-industrial, a 6 km de Sagunto, junto a la playa y en medio de una zona de campos, que atrajo a numerosos trabajadores y que ha perdurado a lo largo del tiempo.

Estos dos empresarios aprovecharon la existencia de unas minas de hierro situadas en Ojos Negros (Teruel), a 204 km del mar, y construyeron una línea de ferrocarril para llevar el mineral desde Ojos Negros hasta Sagunto, y en esta última población construyeron un puerto para exportar el hierro por vía marítima.

El puerto nuevo comenzó el tráfico marítimo en 1907. El proyecto de la «fábrica de hierros» se encargó al ingeniero estadounidense Frank Roberts, que diseñó una siderúrgica con cuatro hornos altos, de los que solo se llegarían a instalar tres. Primero se instaló la Compañía Minera de Sierra Menera (CMSM), que fue la empresa encargada de levantar un embarcadero, almacenes para compactar el mineral y la línea férrea de unión entre este puerto y las minas de mineral. Posteriormente, en 1917, los mismos promotores fundaron la Compañía Siderúrgica del Mediterráneo. En años sucesivos, esta empresa cambió de nombre y de propietarios: en 1940 pasó a ser Altos Hornos de Vizcaya Fábrica Sagunto, y en 1974, se convirtió en Altos Hornos del Mediterráneo.

En los años setenta, y debido a la crisis mundial, se dio inicio a una lenta agonia de la fábrica, la cual desencadenaría finalmente en los años ochenta en el cierre definitivo de la empresa minero-siderúrgica, tanto por razones económicas como políticas.

Durant tots estos anys, les diferents empreses hi van anar construint un gran complex fabril, en el qual destacaven la construcció de tres alts forns i un gran nombre de naus i edificis annexos necessaris per a la producció. Al mateix temps, el nucli poblacional que inicialment tenia unes condicions de salubritat i d'ordenació molt precàries, es va anar consolidant i convertint en una població estable i amb servicis a poc a poc més adequats.

Els edificis que hi queden en l'actualitat de tots els que van ser construïts per la companyia constitueixen part del patrimoni industrial de la ciutat: hospital vell, nau de tallers generals, magatzem d'efectes i recanvis, l'església de Nostra Senyora de Begonya, l'economat, el casino recreatiu, les oficines generals, la ciutat-jardí de la Gerència, el barri obrer, el sanatori, i com a element més excel·lent, el Forn Alt número 2. La gran varietat d'usos d'estes edificacions i el fet que no tots estan relacionats amb la producció fabril són prova del caràcter paternalista de la companyia i de la gran vinculació que va haver-hi entre l'empresa i la població.

Dels edificis amb caràcter fabril que queden, el més destacable és l'Alt Forn número 2. Des de la seua construcció, i a causa de la seua gran altura, ha constituït una fita fonamental en el perfil urbà del Port de Sagunt. Es tracta d'un edifici que es constitueix en referència visual i històrica de l'evolució i origen de la població. A més, és l'únic que queda dels tres elements fonamentals dins de la dinàmica de treball de la indústria siderometal·lúrgica del Port de Sagunt, ja que s'hi efectuava la fusió i la reducció de minerals de ferro amb vista a elaborar la fosa i obtenir en la fosa de primera fusió, formada per mineral de ferro, carbó de coc i calcària, que és la matèria primera fonamental per a la fabricació de l'acer.

En 1922, s'inicia la construcció de l'Alt Forn número 2, i en 1926 proporciona la seua primera colada de fosa de primera fusió. El seu funcionament va ser intermitent a causa de la conjuntura política i empresarial. En 1961 va ser derrocat i reconstruït, canviant la seua tipologia i augmentant les seues dimensions i la seua producció. De l'anterior forn només es va aprofitar una part dels fonaments, el pla inclinat de càrrega i el conjunt d'estufes i tubs ventafocs. El nou forn, que és el que hui dia es pot veure, es va encendre per primera vegada en 1965 i es va apagar definitivament el 24 de març de 1984.

3.2. Descripció de l'immoble

(basat principalment en *Arqueologia industrial en Sagunto*, de Manuel Girona Rubio i José Vila Vicente, i en el quadern didàctic *Patrimoni industrial del Port de Sagunt*, editat per APIVA)

Els fonaments del forn estan constituïts per una gran placa de formigó de 31 metres de diàmetre, que successivament va reduint el seu diàmetre mitjançant quatre escalons, i arriben a una altura de 5,6 metres.

El perfil de l'interior del forn té forma de dos cons units per les bases i respon a la forma habitual d'esta mena d'instal·lacions. Les parts en les quals es dividix l'espai interior entre eixos dos cons s'anomenen, d'avall cap amunt, cresol, zona d'etalatges i cup:

– El cresol és la zona inferior i era el lloc més calent del forn, on s'arribava als 2.000 °C. Allí s'acumulaven el ferro i l'escòria fosos que eixien per les boques de sagnia. Té un revestiment de rajola de carboni d'1 m de grossària.

El forn es recolza sobre una corona circular de xapa, sobre la qual es va soldar la primera virolla del cresol, d'una altura de 3,87 metres, en la qual es van encastar el forat d'escòria (per la qual es recollia la fosa de primera fusió a 1.400 °C, aproximadament cada 4 hores omplint 3 culleres de 35 t cada vegada) i el forat de colada (material de rebuig que després s'emprava en la producció de ciments, a 1.500 °C). La segona virolla del cresol té una altura de 2,4 metres, en la qual estan soldats els marcs de les 12 toveres, per les quals entrava aire calent a 1.000 °C per a la combustió. La tercera virolla té una altura de 2,56 metres.

– Els etalatges és la zona intermèdia, també dita ventre. L'etalatge està encastat en material refractari.

– El cup era la primera zona on les càrregues alternatives de mineral i coc (carbó) es calfaven pels gasos ascendents de la combustió realitzada a la part inferior del forn. Ateses les explosions escaigudes al forn número 1 degudes a les obstruccions de sals d'aigua que circulaven pels serpentins interiors de refrigeració, en la construcció del forn número 2 es va col·locar un blindatge de plaques d'acer fos refrigerades exteriorment amb reg d'aigua, que fins i tot podia ser de mar. En concret, té encastades un total de 315 caixes de refrigeració a l'exterior, disposades en 21 files.

Durante todos estos años, las diferentes empresas fueron construyendo un gran complejo fabril, en el que destacaban la construcción de tres altos hornos y un gran número de naves y edificios anexos necesarios para la producción. Al mismo tiempo, el núcleo poblacional que inicialmente tenía unas condiciones de salubridad y de ordenación muy precarias, se fue consolidando y convirtiendo en una población estable y con servicios poco a poco más adecuados.

Los edificios que quedan en la actualidad de todos los que fueron construidos por la compañía constituyen parte del patrimonio industrial de la ciudad: hospital viejo, nave de talleres generales, almacén de efectos y repuestos, la iglesia de Nuestra Señora de Begoña, el economat, el casino recreativo, las oficinas generales, la ciudad-jardín de la Gerencia, el barrio obrero, el sanatorio, y como elemento más sobresaliente, el Horno Alto número 2. La gran variedad de usos de estas edificaciones y el hecho de que no todos están relacionados con la producción fabril son prueba del carácter paternalista de la compañía y de la gran vinculación que hubo entre la empresa y la población.

De los edificios con carácter fabril que quedan, el más destacable es el Alto Horno número 2. Desde su construcción, y debido a su gran altura, ha constituido un hito fundamental en el perfil urbano del Puerto de Sagunto. Se trata de un edificio que se constituye en referencia visual e histórica de la evolución y origen de la población. Además, es el único que queda de los tres elementos fundamentales dentro de la dinámica de trabajo de la industria siderometalúrgica del Puerto de Sagunto, ya que en ellos se efectuaba la fusión y la reducción de minerales de hierro con vistas a elaborar la fundición y obtener el arrabio, formado por mineral de hierro, carbón de coque y caliza, que es la materia prima fundamental para la fabricación del acero.

En 1922, se inicia la construcción del Alto Horno número 2, y en 1926 proporciona su primera colada de arrabio. Su funcionamiento fue intermitente debido a la coyuntura política y empresarial. En 1961 fue derribado y reconstruido, cambió su tipología y aumentó sus dimensiones y su producción. Del anterior horno solo se aprovechó una parte de los cimientos, el plano inclinado de carga y el conjunto de estufas y soplafuegos. El nuevo horno, que es el que hoy en día se puede ver, se encendió por primera vez en 1965 y se apagó definitivamente el 24 de marzo de 1984.

3.2. Descripción del inmueble

(basado principalmente en *Arqueología industrial en Sagunto*, de Manuel Girona Rubio y José Vila Vicente, y en el cuaderno didáctico *Patrimonio industrial del Port de Sagunt*, editado por APIVA)

Los cimientos del horno están constituidos por una gran placa de hormigón de 31 metros de diámetro, que sucesivamente va reduciendo su diámetro mediante cuatro escalones, alcanzando una altura de 5,6 metros.

El perfil del interior del horno tiene forma de dos conos unidos por sus bases y responde a la forma habitual de este tipo de instalaciones. Las partes en las que se divide el espacio interior entre esos dos conos se llaman, de abajo hacia arriba, crisol, zona de etalajes y cuba:

– El crisol es la zona inferior y era el lugar más caliente del horno, donde llegaban a alcanzarse los 2.000° C. Allí se acumulaban el hierro y la escoria fundidos que salían por las bocas de sagnia. Tiene un revestimiento de ladrillo de carbono de 1 m de espesor.

El horno se apoya sobre una corona circular de chapa, sobre la cual se soldó la primera virola del crisol, de altura 3,87 m, en la cual se empotraron la boca de la sangría o piqueta (por la que se recogía el arrabio a 1.400° C, aproximadamente cada 4 horas llenando 3 cucharas de 35t cada vez) y la boca de la escoria o bigotera (material de desecho que después se empleaba en la producción de cementos, a 1.500° C). La segunda virola del crisol tiene una altura de 2,4 m, en la que están soldados los marcos de las 12 toberas, por las que entraba aire caliente a 1.000° C para la combustión. La tercera virola tiene una altura de 2,56 metros.

– Los etalajes es la zona intermedia, también llamada vientre. El etalaje se encuentra empotrado en material refractario.

– La cuba era la primera zona en donde las cargas alternativas de mineral y cok (carbón) se calentaban por los gases ascendentes de la combustión realizada en la parte inferior del horno. Dadas las explosiones ocurridas en el horno número 1, debidas a las obstrucciones de sales de agua que circulaban por los serpentines interiores de refrigeración, en la construcción del horno número 2 se colocó un blindaje de placas de acero fundido refrigeradas exteriormente con riego de agua, que incluso podía ser de mar. En concreto, lleva empotradas un total de 315 cajas de refrigeración en el exterior, dispuestas en 21 filas.

Sobre el cup està troba la bocana, que és la boca situada a la part superior del forn per la qual s'abocava la càrrega. El tancament de la bocana es realitzava amb dues campanes per a evitar l'eixida de gasos. La càrrega es realitzava per mitjans d'uns carros que es desplaçaven per un pla inclinat al qual anomenaven *skip* de càrrega, que anava des de les sitges, al soterrani, fins a la bocana, situada a la part superior del forn, on, pel sistema de doble campana, es realitzava la descàrrega de totes les matèries primeres (mineral de ferro, coc i calcària). En l'actualitat, este pla inclinat de càrrega està reconstruït.

A la zona més alta del forn se situen els tubs pantalons, pels quals eixien els gasos procedents de la combustió i de les reaccions de l'interior del vas. Estos gasos s'utilitzaven per a calfar les estufes d'aire calent que calfaven el forn i per a altres instal·lacions de la siderúrgia. Hi ha, a més, dues plataformes de ponts-grua, a 42 i 51 m d'altura.

La refrigeració del conjunt es realitzava amb aigua de mar, i estava formada per quatre parts:

- a la part superior del cup, per una làmina d'aigua;
- a la resta del cup, per les caixes obertes ja esmentades;
- a l'etalatge, per làmina d'aigua;
- al cresol, per aigua a pressió.

L'aigua sobrant es recollia en un canal de recollida que situat a la zona inferior exterior del forn.

El forn té una altura interior de 24,5 m comptant el cresol i l'estructura de càrrega; l'altura exterior total és de 64,20 metres, i el diàmetre del cresol és de 5,5 m, comptant l'interior amb un volum útil de 458 m³.

El forn estava servit per una sèrie de tubs ventafocs i per quatre estufes de més de 27 metres d'altura, que li proporcionaven l'aire a alta temperatura (fins a 1.050 °C) que inflamava la càrrega. Cada parella d'estufes estava servida per una xemenera de 45,7 m d'altura. Estes estufes i les xemeneres han desaparegut.

3.3. Parts integrants

– Forn Alt número 2: plataforma, cresol, etalatges, cup, bocana i tancaments, *skip* de càrrega, tubs pantalons i plataformes de ponts-grua.

– El so de la sirena: es recupera com a patrimoni immaterial. Analitzant el paisatge sonor del Port de Sagunt, identifiquem la sirena com un dels sons més significatius i rellevants pel seu valor històric i el seu impacte sobre les persones que van viure i van conviure amb eixe senyal acústic. Més enllà de la seua funció primera (assenyalar el canvi de torn), este so, i el paisatge sonor que crea, simbolitzen com cap altre la societat industrial que va créixer al Port de Sagunt, enfront del paisatge sonor rural, dominat pels tocs de campana. Per tant, s'ha recuperat un important element del patrimoni immaterial, ja que quan es fa sonar, fem present l'activitat de tota esta zona siderúrgica i el record inesborrable per a molts veïns del Port de Sagunt, com conta algun d'ells: «... un record, una tornada a la infantesa, esperant que, una estona després de sonar la sirena, son pare arribara a casa, suorós, i amb molta gana...».

3.4. Parts afegides que no formen part del monument

Després de les remodelacions urbanístiques dels últims anys que han transformat l'espai que ocupaven les instal·lacions fabrils, l'Alt Forn número 2 ha quedat situat al centre d'una rotonda de l'avinguda Alts Forns. L'edifici va ser rehabilitat l'any 2012, i es va construir al costat un pavelló de recepció de visitants equipat amb instal·lacions audiovisuals i s'han obert tres portes a la part baixa del cresol per a possibilitar la visita a l'interior del forn.

A més, s'han recuperat alguns elements relacionats amb l'activitat de l'Alt Forn, que estan exposats al costat de l'edifici; s'ha construït també una via fèrria en el perímetre de la rotonda per al pas d'una locomotora de vapor.

4. Entorn de protecció

4.1. Delimitació de l'entorn afectat

a) Justificació

El criteri general seguit per a la delimitació de l'entorn de protecció consistix a establir una àrea envolupant basada en els següents aspectes:

– Paisatgístics i de perspectiva visual, amb la inclusió de la parcel·la on se situa el monument, el seu paisatge immediat en l'àmbit contextual i visual de l'immoble i les parcel·les adjacents, incloent-hi els vials que envolten l'element a protegir per a garantir-ne una òptima contemplació.

Sobre la cuba se encuentra el tragante, que es la boca situada en la parte superior del horno por la cual se vertía la carga. El cierre del tragante se realizaba con dos campanas para evitar la salida de gases. La carga se realizaba por medios de unos carros que se desplazaban por un plano inclinado al que llamaban *skip* de carga, que iba desde los silos, en el sótano, hasta el tragante, situado en la parte superior del horno, en donde, por el sistema de doble campana, se realizaba la descarga de todas las materias primas (mineral de hierro, cok y caliza). En la actualidad, este plano inclinado de carga está reconstruido.

En la zona más alta del horno se sitúan los tubos pantalón, por los que salían los gases procedentes de la combustión y de las reacciones del interior del vaso. Estos gases se utilizaban para calentar las estufas de aire caliente que calentaban el propio horno y para otras instalaciones de la siderurgia. Hay, además, dos plataformas de puentes-grúa, a 42 y 51 m de altura.

La refrigeración del conjunto se realizaba con agua de mar y estaba formada por cuatro partes:

- en la parte superior de la cuba, por una lámina de agua;
- en el resto de la cuba, por las cajas abiertas antes nombradas;
- en el etalaje, por lámina de agua;
- en el crisol, por agua a presión.

El agua sobrante se recogía en un canal de recogida que está situado en la zona inferior exterior del horno.

El horno tiene una altura interior de 24,5 m contando el crisol y la estructura de carga; la altura exterior total es de 64,20 metros, y el diámetro del crisol es de 5,5 metros, contando el interior con un volumen útil de 458 m³.

El horno estaba servido por una serie de tubos soplafuegos y por cuatro estufas de más de 27 metros de altura, que le proporcionaban el aire a alta temperatura (hasta 1.050° C) que inflamaba la carga. Cada pareja de estufas estaba servida por una chimenea de 45,7 m de altura. Estas estufas y las chimeneas han desaparecido.

3.3. Partes integrantes

– Horno Alto número 2: plataforma, crisol, etalajes, cuba, tragante y cierres, *skip* de carga, tubos pantalón y plataformas de puentes-grúa.

– El sonido de la sirena: se recupera como patrimonio inmaterial. Analizando el paisaje sonoro del Puerto de Sagunto, identificamos la sirena como uno de los sonidos más significativos y relevantes por su valor histórico y su impacto sobre las personas que vivieron y convivieron con esa señal acústica. Más allá de su función primera (señalar el cambio de turno), este sonido, y el paisaje sonoro que crea, simbolizan como ningún otro la sociedad industrial que creció en el Puerto de Sagunto, frente al paisaje sonoro rural, dominado por los toques de campana. Por tanto, se ha recuperado un importante elemento del patrimonio inmaterial, ya que cuando se hace sonar, hacemos presente la actividad de toda esta zona siderúrgica y el recuerdo imborrable para muchos vecinos del Puerto de Sagunto, como alguno de ellos cuenta: «... un recuerdo, una vuelta a la niñez, esperando que, un rato más tarde de que sonara la sirena, su padre llegara a casa, sudoroso, y con mucha hambre...».

3.4. Partes añadidas que no forman parte del monumento

Después de las remodelaciones urbanísticas de los últimos años que han transformado el espacio que ocupaban las instalaciones fabriles, el Alto Horno número 2 ha quedado situado en el centro de una rotonda de la avenida de los Altos Hornos. El edificio fue rehabilitado en el año 2012, y se construyó a su lado un pabellón de recepción de visitantes equipado con instalaciones audiovisuales y se han abierto tres puertas en la parte baja del crisol para posibilitar la visita al interior del horno.

Además, se han recuperado algunos elementos relacionados con la actividad del Alto Horno, que se encuentran expuestos junto al edificio; se ha construido también una vía férrea en el perímetro de la rotonda para el paso de una locomotora a vapor.

4. Entorno de protección

4.1. Delimitación del entorno afectado

a) Justificación

El criterio general seguido para la delimitación del entorno de protección consiste en establecer un área envolvente basada en los siguientes aspectos:

– Paisajísticos y de perspectiva visual, con la inclusión de la parcela donde se ubica el monumento, su paisaje inmediato en el ámbito contextual y visual del inmueble y las parcelas adyacentes, incluyendo los viales que rodean el elemento a proteger para garantizar su óptima contemplación.

– Històrics, amb la inclusió de parcel·les i edificis que antigament eren ocupats per l'antiga siderúrgica.

b) Definició literal de la delimitació

– Origen: cantonada sud-oest de la parcel·la 8432310YJ3983S0001PT, punt A (coordenades X 738255,29, Y 4392970).

– Sentit: horari.

– Línia delimitadora: des de l'origen punt A de la delimitació, la línia segueix en sentit horari en direcció nord-est per la línia delimitadora de les parcel·les 10 i 03 de l'illa 84323, i travessa l'avinguda Ojos Negros fins a arribar al punt (X 738374,66 Y 4393189,2) de la parcel·la 07 de l'illa 85358. Continua la línia pel límit oest de les parcel·les 07, 08, 10 i 12 de la mateixa illa fins a arribar al punt (X 738424,48 Y 4393438,4), on la línia delimitadora gira i segueix en direcció este per la vora de les parcel·les 12 i 02 fins al punt (X 738516,74 Y 4393415,48). Continua després travessant l'avinguda del Tres d'Abril cap al punt (X 738551,38 Y 4393444,74) de la rotonda. Gira la línia per la vora de la mateixa fins al punt (X 738382,2 Y 4392850,81), on fa intersecció amb el marge nord de la parcel·la 01 de l'illa 88354. Continua la línia pel marge nord d'esta parcel·la seguint la forma arrodonada de la rotonda fins a arribar al punt (X 738341,99 Y 4392855,6) on la línia baixa cap al sud-oest seguint el perímetre de la parcel·la 24 i 01 de l'illa 85261 fins a arribar al punt (X 738374,66 Y 4393189,2), en el qual la línia fa intersecció amb el marge de la parcel·la 18 de l'illa 84373. Des d'allí, la línia baixa cap al sud-oest pel límit d'esta parcel·la, continua pel límit de la parcel·la 07 fins al punt (X 738745,21 Y 4393302,42). A partir d'ací la línia travessa el vial fins al punt X 738390,68 Y 4392847,32, passa després pels punts (X 738382,2 Y 4392850,81) i (X 738827,37, Y 4393385,73). Des d'eixe punt, la línia travessa l'avinguda dels Forns Alts fins al punt (X 738424,48 Y 4393438,4) de la parcel·la 17 de l'illa 84373. La línia continua cap al nord-oest pel límit d'esta parcel·la fins al punt (X 738836,01 Y 4393320,4), travessa l'avinguda del Port fins al punt (X 738804,4 Y 4393307,11) de la parcel·la 09 de l'illa 84323. Des d'allí, segueix pel marge sud d'esta parcel·la i de la 10 fins a arribar de nou al punt A.

4.2. Béns de rellevància local en l'entorn delimitat

a) Nau de tallers generals

(basat principalment en el quadern didàctic *Patrimonio industrial del Port de Sagunt*, editat per APIVA)

L'edificació es remunta a 1919, però és en 1930 quan s'amplia i adquirix les seues dimensions i fisonomia actuals. Es tracta d'un immoble configurat en façana i altura amb quatre naus, però l'interior de les quals funciona com un gran espai únic rectangular. Està situat al costat del port d'embarcament del mineral. Inicialment, les naus centrals estaven destinades a caldereria i reparació de locomotores, mentre que les naus laterals es dedicaven a la fosa i l'ajust. En 1957 es destinen a nous tallers de maquinària i a servicis adjacents, i des de 1965, a taller de fosa.

Les seues quatre naus constitueixen un conjunt unitari i diàfan, només separades per quatre fileres de pilars de formigó en la part més antiga i acer laminat en la fase final de construcció. Exteriorment, el seu aspecte està determinat per les quatre naus, les centrals de major altura que les laterals, unides sense solució de continuïtat a l'interior, amb coberta de doble vessant i rematades al carener per cossos de major altura, amb obertures per a solucionar l'evacuació de gasos, la renovació d'aire i la il·luminació. Les façanes combinen rajola roja, murs de maçoneria i detalls ornamentals com ara marcs i boles que doten l'edifici d'un marcat caràcter artístic. Els buits, tant de la planta baixa com els grans finestrals, estan rematats per arcs de mig punt, i es distribueixen al llarg de les façanes en dos nivells, seguint un ritme compositiu regular.

Bibliografia

– *Arqueología industrial en Sagunto*, de Manuel Girona Rubio i José Vila Vicente.

– Cuaderno de memoria histórica *Patrimonio minero-siderúrgico Puerto de Sagunto 1900-1986*.

– Cuaderno didáctico *Patrimonio industrial del Port de Sagunt*, editat per APIVA.

– Históricos, con la inclusión de parcelas y edificios que antiguamente eran ocupados por la antigua siderúrgica.

b) Definición literal de la delimitación

– Origen: esquina suroeste de la parcela 8432310YJ3983S0001PT, punto A (coordenadas X 738255,29, Y 4392970).

– Sentido: horario.

– Línea delimitadora: desde el origen punto A de la delimitación, la línea sigue en sentido horario en dirección noreste por la línea delimitadora de las parcelas 10 y 03 de la manzana 84323, y cruza la avenida de Ojos Negros hasta llegar al punto (X 738374,66 Y 4393189,2) de la parcela 07 de la manzana 85358. Continúa la línea por el límite oeste de las parcelas 07, 08, 10 y 12 de la misma manzana hasta llegar al punto (X 738424,48 Y 4393438,4), donde la línea delimitadora gira y sigue en dirección este por el borde de las parcelas 12 y 02 hasta el punto (X 738516,74 Y 4393415,48). Sigue después cruzando la avenida Tres de Abril hacia el punto (X 738551,38 Y 4393444,74) de la rotonda. Gira la línea por el borde de la misma hasta el punto (X 738382,2 Y 4392850,81), donde intersecciona con el borde norte de la parcela 01 de la manzana 88354. Continúa la línea por el borde norte de esta parcela siguiendo la forma redondeada de la rotonda hasta llegar al punto (X 738341,99 Y 4392855,6) donde la línea baja hacia el suroeste siguiendo el perímetro de la parcela 24 y 01 de la manzana 85261 hasta llegar al punto (X 738374,66 Y 4393189,2), en el que la línea intersecciona con el borde de la parcela 18 de la manzana 84373. Desde allí, la línea baja hacia el suroeste por el límite de esta parcela, continúa por el límite de la parcela 07 hasta el punto (X 738745,21 Y 4393302,42). A partir de aquí la línea cruza el vial hasta el punto X 738390,68 Y 4392847,32, pasa después por los puntos (X 738382,2 Y 4392850,81) y (X 738827,37, Y 4393385,73). Desde ese punto, la línea cruza la avenida de los Hornos Altos hasta el punto (X 738424,48 Y 4393438,4) de la parcela 17 de la manzana 84373. La línea continúa hacia el noroeste por el límite de dicha parcela hasta el punto (X 738836,01 Y 4393320,4), cruza la avenida del Puerto hasta el punto (X 738804,4 Y 4393307,11) de la parcela 09 de la manzana 84323. Desde allí, sigue por el borde sur de esta parcela y de la 10 hasta llegar de nuevo al punto A.

4.2. Bienes de relevancia local en el entorno delimitado

a) Nave de talleres generales

(basado principalmente en el cuaderno didáctico *Patrimonio industrial del Port de Sagunt*, editado por APIVA)

Su edificación se remonta a 1919, pero es en 1930 cuando se amplía y adquiere sus dimensiones y fisonomía actuales. Se trata de un inmueble configurado en fachada y altura con cuatro naves, pero cuyo interior funciona como un gran espacio único rectangular. Está situado junto al puerto de embarque del mineral. Inicialmente, las naves centrales estaban destinadas a calderería y reparación de locomotoras, mientras que las naves laterales se dedicaban a la fundición y ajuste. En 1957, se destinan a nuevos talleres de maquinaria y a servicios adyacentes, y desde 1965, a taller de fundición.

Sus cuatro naves constituyen un conjunto unitario y diáfano, solo separadas por cuatro hileras de pilares de hormigón en su parte más antigua y acero laminado en su fase final de construcción. Exteriormente, su aspecto viene determinado por las cuatro naves, las centrales de mayor altura que las laterales, unidas sin solución de continuidad en su interior, con cubierta a doble vertiente y rematadas en su cumbre por cuerpos de mayor altura, con aperturas para solucionar la evacuación de gases, la renovación de aire y la iluminación. Las fachadas combinan ladrillo rojo, muros de mampostería y detalles ornamentales como recercados y bolas que dotan al edificio de un marcado carácter artístico. Los huecos, tanto de la planta baja como los grandes ventanales, están rematados por arcos de medio punto, y se distribuyen a lo largo de las fachadas en dos niveles, siguiendo un ritmo compositivo regular.

Bibliografía

– *Arqueología industrial en Sagunto*, de Manuel Girona Rubio i José Vila Vicente.

– Cuaderno de memoria histórica *Patrimonio minero-siderúrgico Puerto de Sagunto 1900-1986*.

– Cuaderno didáctico *Patrimonio industrial del Port de Sagunt*, editado por APIVA.

